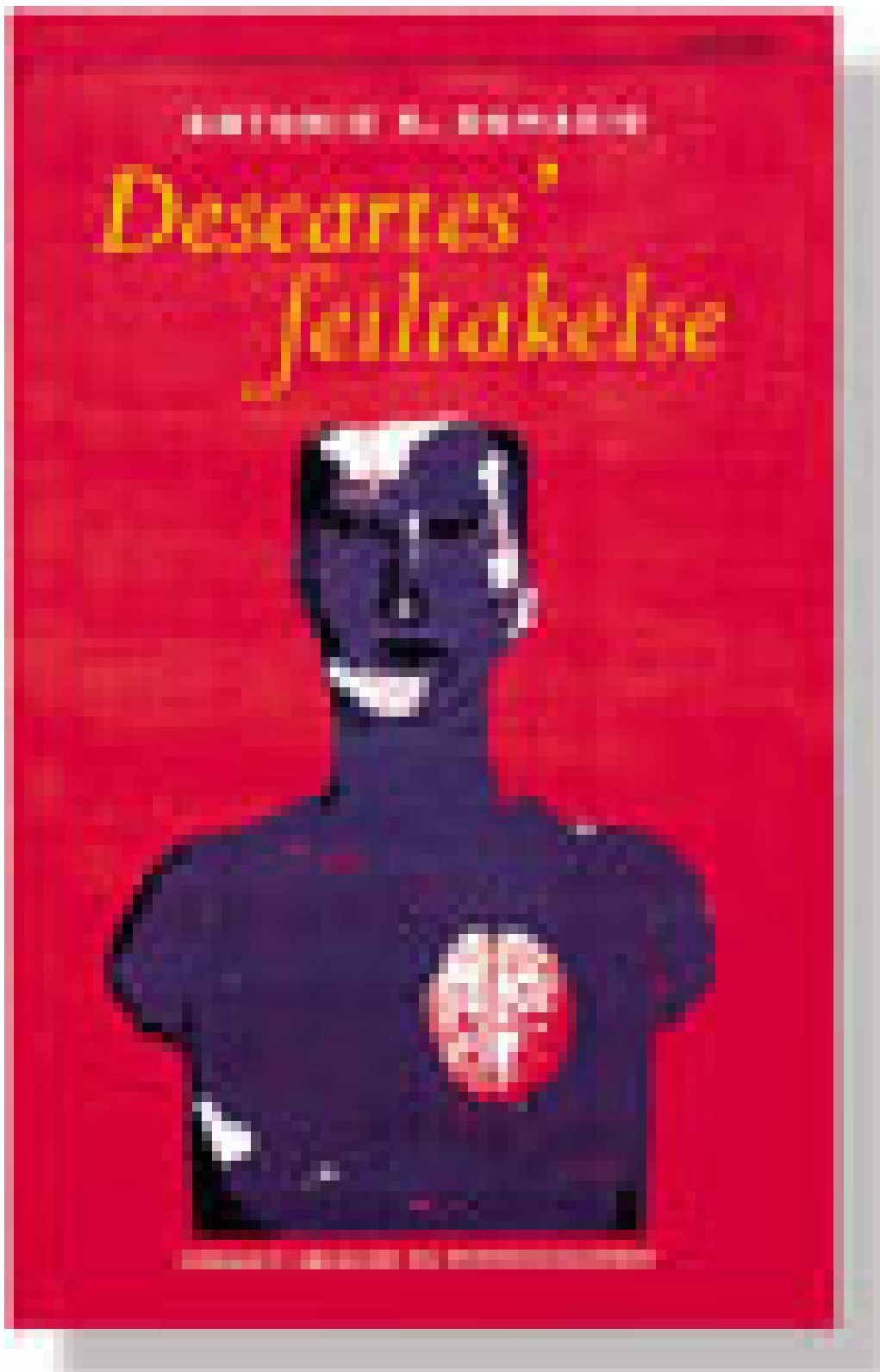

Er dualismen endelig død?

BOKOVERSIKT



Denne boken handler med forfatterens egne ord om "at følelser har sterk innflytelse på tenkningen, at de hjernesystemene som følelsene krever, er flettet inn i dem som tenkningen krever, og at slike spesifikke systemer er sammenvevd med dem som regulerer kroppen". Selvfølgeligheter? Kanskje, i den forstand at mange av oss gir "lip service" til hvor viktig det er å se "det hele mennesket". Men i realiteten lever forestillingene om kropp og sinn som uavhengige i beste velgående i mange medisinske miljøer.

Tittelen er kanskje litt uheldig – boken er ikke en polemikk mot Descartes, som først nevnes mot slutten. Descartes brukes mer ”som en samlebetegnelse for tanker om kropp, hjerne og sinn som fortsatt har innflytelse i vestlig vitenskap og humaniora”.

Som hjerneforsker er Antonio R. Damasio særlig opptatt av å analysere hjernesystemene som er ansvarlig for det vi kan kalle mentale prosesser, men han beholder hele tiden et perspektiv som setter den biologiske kunnskapen inn i en større sammenheng. Han kombinerer en inngående analyse av hjernens organisasjon med nødvendig ydmykhet i forhold til resultatenes forklaringsverdi.

Fremstillingen i boken følger utviklingen av erkjennelsen når det gjelder emosjoner og deres samspill med andre mentale fenomener og med kroppen. Historien begynner med Phineas Gage, som i 1848 fikk et jernspett gjennom frontallappene. Hans etterfølgende dramatiske personlighetsendring var begynnelsen av utforskningen av disse kanskje mest spesifikt menneskelige delene av hjernen. Damasio leder oss videre til pasienter han selv har studert med liknende skader, og så følger stadig mer utdypende nevropsykologiske og nevrobiologiske analyser av emosjonenes substrat i hjernen, og deres interaksjon med kognitive prosesser. En slående konklusjon er at skader av bestemte deler av pannelappene kan føre til at personen fullstendig mister grepet på sitt eget liv. Til tross for bevart intellekt, språk og hukommelse – ja, til og med problemløsningsevne – mister de nemlig evnen til å ta riktige beslutninger. Årsaken kan ligge i at de mister den emosjonelle komponenten som gir mening og farge til valg og vurderinger. Uten det blir alt flatt, ingen personer blir viktigere enn andre, og ingen ting blir viktig å holde fast ved. Damasio kaller prefrontal korteks (og enkelte andre deler av hjernen, som amygdala) *møtesteder* for emosjoner og kognitive prosesser. Pasienter med slike skader viser til fulle at selv om emosjoner utvilsomt kan føre oss på ville veier, går det helt galt uten dem. Han filosoferer også over den mulige evolusjonsmessige bakgrunnen for dette.

Små innvendinger – som vel stor ordrikdom til tider, og dårlig oversettelse av mange faguttrykk – bør ikke skygge for at dette er en bok som har noe viktig å si til de fleste leger. Den gir vesentlige bidrag til å forstå mennesker som både tenkende, følende og biologiske vesener, og til å skjønne hvordan disse egenskapene er uatskillelig vevd sammen.

Per Brodal

Anatomisk institutt

Universitetet i Oslo

Publisert: 20. mars 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 19. juni 2026.